

Insights of Punjab Budget 2021-22 : Massive Shallow Promises with Empty Pockets

Dr. Gian Singh

Former Professor, Department of Economics,
Punjab University, Patiala, Punjab.

+1 (424) 422-7025

The annual budget is a very small glimpse of government policies which is often deceptive. Significant changes are made to the government's revenue and spending policies in the budget due to political and many other calculations. With the passage of time, the economic condition of the State Governments has been made very poor as compared to the Central Government. The dependence of the State Governments on the Central Government in economic matters seems to be increasing day by day. Despite these facts, the common man waits for the budget so that this time the promises made to him by the rulers may come to naught and some of his problems may be solved. The general public's expectations of the pre-election budget are at an all-time high because after four years of deep sleep by the rulers, the rulers are compelled to do something for the people to come to the polls next year. At the same time, the rulers are finding it easier to claim that they have fulfilled the promises made to the people and to make new promises for the next five years.

Mela (fair) is very important in human nature. Ordinary people expect a lot of happiness from Mela. This expectation is fulfilled only if the visitors of the fair have money in their pockets to buy new clothes, shoes and the like as well as to buy food and drinks and some other useful items during the fair. If there is no money in the pocket, then with the help of old clothes and lack of money to buy food and other items, the condition of the people going to the fair deteriorates.

In the run up to the 2017 Assembly elections in Punjab, various political parties in their respective election manifestos and election rallies had showered promises of a fair to the people. At that time the people of Punjab were hoping for a good fair from the election promises of the Congress party which resulted in the party winning and forming its own government. The Congress party not only verbally claimed the waiver of all institutional and non-institutional debts of farmers and agricultural labourers to show the people a good fair, but also sought written information from the people on their debts. Apart from this promise, many other promises were made besides providing employment to every household. In the budget presented by the Punjab Finance Minister in the Vidhan Sabha on March 8, Rs. 1712 crore has been provided to clear the debts of farmers and agricultural labourers and promised to provide 48989 jobs in government departments and free travel facility to women and students in government buses. The old age, widow, disabled and destitute pension has been increased from Rs. 750 per month to Rs. 1500 per month,

the amount to be paid under Ashirwad scheme has been increased from Rs. 21000 to Rs. 51000, the recommendations of the Sixth Pay Commission would be implemented from July 1, two new medical colleges at Kapurthala and Hoshiarpur, one new college at Malerkotla, a grant of Rs. 90 crore to Punjab University, Patiala, Rs. 19641 crore for social services, Rs. 11000 crore for electricity subsidy for all sections and Rs. 200 crore for agricultural diversification.

A survey conducted in Punjab by the author and his colleagues revealed that Punjab's marginal, small, semi-medium and medium farmers and agricultural labourers have so much debt that what to talk about the repayment of their debt, they are not in a position even to pay the in-

terest on it as they are forced to take loans to keep the stove burning for their mere two meals. As we move from the large farm-size category to the marginal farm-size category, the debt burden per acre increases. The worst hit debtors are agricultural labourers because they have no other means of production other than selling their labour. The research study was discussed in the Vidhan Sabha in 2017 and the government assured to waive off the debts of farmers and agricultural labourers. Various research studies conducted in Punjab and government data have highlighted that at present the debt of farmers is close to Rs. 1.5 lakh crore and there are different estimates of debt of agricultural labourers. The Punjab Government waived only a nominal debt (less than Rs. 5000 crore) of marginal and small farmers but the farmers were humiliated by the politicians in public functions when they were given debt relief certificates and the agricultural labourers were completely forgotten. Now in view of the 2022 elections, the Punjab Government has set aside Rs. 1186 crore for waiving loans of 1.13 lakh marginal and small farmers and only Rs. 526 crores for agricultural labourers. Past experience has shown that when debt waiver certificates are distributed, many will be

disqualified by creating all sorts of knots and those who will be given debt waiver certificates will be humiliated by taking photographs in public. A door-to-door survey conducted by Punjabi University, Patiala, Guru Nanak Dev University, Amritsar and Punjab Agricultural University, Ludhiana revealed that 16606 farmers and agricultural labourers committed suicide between 2000 and 2016. About 40 per cent of them are agricultural labourers and about 76 per cent of the farmers are marginal and small farmers. Debt has been the main cause of suicides among farmers and agricultural labourers.

The Punjab Government has been providing free electricity and water to the farmers for irrigation in view of the rising debt burden of the

sections. The point that needs to be taken into consideration in this regard is how these sections of the society, who are suffering from various afflictions, will be able to live with Rs. 50 per day. In this regard it is important to mention the pensions of MLAs and MPs or they too should realize the difficulties of these categories by taking Rs. 1500 per month. Apart from this, even the meager pension given to these sections is not received on time due to which they are seen stumbling.

The announcement of Punjab Government to provide jobs to 48989 people in the various government departments seems good. There are many aspects that need attention in this regard. In 2017, before the elections, door-to-door employment was promised. If employment had been provided to every household in the last 4 years, why would our young children migrate in large numbers to foreign countries? A study conducted by Dr. Gurinder Kaur, Dr. Gian Singh, Dr. Dharmapal, Dr. Rashmi, Dr. Rupinder Kaur, Dr. Sukhveer Kaur and Dr. Jyoti on international migration of young children from Patiala district due to lack of employment has revealed that Punjab and the whole country is suffering a lot more than just brain drain, capital drain and loss of demographic dividend.

Under Ashirwad scheme, the amount to be given for marriage of girls from poor families is increased from Rs. 21000 to Rs. 51000. Despite the passage of more than seven decades of independence, our rulers have not been able to provide the ordinary working people with even the minimum level of income in which they can meet their basic needs in a respectful manner. The rulers must answer when they will do so?

The Punjab Government has announced the implementation of the Sixth Pay Commission for its employees for which Rs. 9000 crore has been earmarked. It has also been stated that if there are any arrears of government employees, these will be paid in phases. The Central Government and many State Governments have already paid the revised scales and arrears to their employees.

The announcement to open two new medical colleges in Kapurthala and Hoshiarpur and a new college in Malerkotla is welcome. The point to consider in this regard is when will the severe shortage of staff and facilities in the existing medical colleges be met? Higher education can be imparted to the young children

(Contd. on next page)

Short changing Sacramento County on Vaccines

As we work toward what will hopefully be the end of this now year-long pandemic, a natural discussion topic is around vaccines. Through the roller coaster of the COVID-19 response, for many people the vaccines offered hope for bringing all of it to an end. Understandably, since the first doses of vaccines became available, I have heard from countless constituents frustrated with how challenging it is to access the vaccine or even get connected with information on the process. I get it. Some of the challenges in this process fall on the county. We could have come out with a better website and had a more thought-out plan for distribution. Like many of the struggles we have all gone through over the last year, I am afraid that the leading cause of our woes is the state once again.

When vaccines first became available, there was a simple explanation of why there were not enough vaccines to go around: limited supply. Not all of the vaccines that are available today were even approved for distribution back in January. The ones that were approved and in circulation were limited and had to be stored

under specific conditions. Of course, there is also the fact that both the Moderna and Pfizer vaccines required recipients to receive two doses, limiting the supply even further. Thanks to the approval of the Jansen vaccine, the total supply is increasing. Unfortunately, the state's increase in supply being distributed does not necessarily benefit Sacramento County residents hoping to get their dose(s).

The inconsistency in distribution became blatantly apparent in February when the state's total vaccine supply rose 20%, and Sacramento County's allocation dropped by 18%. Unfortunately, this has become a pattern. In January, Sacramento County received 2.83% of the state's total distribution of doses. Since then, we have seen that percentage steadily decrease. On March 8th, even with the newly available Jansen vaccine, Sacramento County's allocation from the state fell to just 1.65% of total doses distributed. There is some explanation for this, including that Sacramento County's population of eligible or priority populations is lower than neighboring counties. The best explanation

I've heard came from our Acting Director of Public Health. During the March 9th Board of Supervisors Meeting, he said that what is essentially happening is that the governor changes his mind every two weeks. The distribution formula changes, and it never benefits Sacramento County.

At this point, are any of us surprised? The state's response to the pandemic has been a series of changes based on state officials' whims uninterested in looking at challenges at the local level. As other counties take larger percentages of the state's distribution of doses, they are blazing past Sacramento County through the tiered system of eligible vaccine recipients. Meanwhile, my office is still receiving calls from individuals eligible since the first dose was administered, struggling to access the vaccines that will bring them peace of mind or closer to normalcy. At the same time, Sacramento County's public health officials have to spend their time advocating to the state for a distribution method that accounts for the fact that Sacramento County is a regional distribution hub, and even with 3% of the state's population, we have never re-

ceived 3% of the state's distribution.

I think everyone that wants the vaccine should be able to get the vaccine. I understand the challenges with rolling out an emergency vaccine amid a global pandemic, and I knew it was never going to be easy. However, the reality of what is going on at the local level continues to be an afterthought for the state, and it seems Sacramento County is somewhere in the far back.

Thank you for reading – and as always, if you want to contact me, call me at 916-874-5491, or e-mail me at SupervisorFrost@saccounty.net. Sue Frost represents the 4th District, which includes all or part of the communities of Citrus Heights, Folsom, Orangevale, Antelope, Rio Linda, Elverta, Gold River, Rancho Murieta,

Sue Frost

Sacramento County Supervisor

Insights of Punjab Budget 2021-22 : Massive Shallow Promises with Empty Pockets

(Continue from page 3))

by opening new colleges, but in around last 25 years, professors have not been recruited in the government colleges of Punjab and the teaching is being done with the help of guest faculty. Among these guest faculty teachers are those who are unemployed because they have not been paid for months.

Punjabi University, Patiala is one of the leading institutes in Punjab for imparting education and research to young children. This institute has contributed immensely to a large number of students and researchers from different areas, especially Malwa, to reach the heights of their lives. But now due to the negligence and wrong policies of the Punjab Government, its very existence is in jeopardy. The persistent reduction in grants to universities has led to a situation where teachers and staff have been protesting and struggling to get their salaries and pensions. How will the teachers who do not get their salaries on time do research and development work? In this budget a grant of Rs. 90 crore for Punjabi University, Patiala may provide temporary relief for 3-4 months, but the definitive solution is to increase the grant given by the

Punjab Government as required.

Announcing Rs.200 crore for agricultural diversification may provide some relief, but only the Central Government can come up with a concrete solution. The Central Government and the NITI Ayog often give advice/instructions to the farmers and the Government of Punjab in this regard. At present, agricultural diversification is not possible without the help of the Central Government. Therefore, the Punjab Government should take a stand with the Central Government and persuade it so that the land, groundwater, environment and people can be saved from various problems.

Punjab's political parties are wasting a lot of time blaming each other. There are some very important aspects of Punjab that all political parties need to pay attention to. According to the Reserve Bank of India, Punjab's social sector expenditure during 2016-17 was Rs. 48270 crore which was reduced to Rs. 24896.10 crore during 2019-20. The per capita expenditure of Punjab was Rs. 6980 while that of Haryana was Rs. 13233 and the national figure was Rs. 8962. In the current budget of Punjab, the social sector expenditure has been

further reduced to Rs. 19641 crore. According to a CAG report, the Punjab Government has a debt of Rs.1.93 lakh crore in 2019-20 which will increase to Rs.3.93 lakh crore in 2024-25. With 73 per cent of the new loans taken by the Punjab Government, only the old loans and interest on these loans are being repaid. One of the reasons for the steady rise in debt of the Punjab Government is the ongoing discrimination by the Central Government. Subsidies to industries in hilly states, militancy-era law and order costs imposed on Punjab, Punjab being a border state and not providing financial assistance for contributions to the Central Pool of Foodgrains by bearing huge losses and some others are responsible for increasing debt of the state and many other problems. Most of the political parties in Punjab and other states are responsible for the weakening of the federal structure of the country. When the law on GST was enacted, most of the political parties supported it, but now the Central Government is forcing the states to take loans by not paying their share of the GST. Playing a game of statistics with the help of government economists to mislead the states, the Central

Government has claimed that the share of the states in the taxes collected by the Central Government has been increased from 32 to 42 per cent. But in reality, the revenue from tax surcharges and cesses, which constitute 19.9 per cent of the total tax revenue of the Central Government, was excluded. Out of 42 per cent, one per cent is reserved for Jammu and Kashmir. In fact, the share of states was merely increased from 32 to 32.84 percent.

Therefore, it is the need of the hour to strengthen the federal structure by allowing the states, municipal committees/corporations, panchayats to impose and collect taxes at their own levels. All the political parties should increase pressure on the Central Government through deliberations to strengthen the states.

The states can make commendable contribution to the development of the country while developing themselves. By doing so, all states, including Punjab, will be in a position to make their budgets pro-people. The Punjab Government should also set up state corporations for trading in sand, gravel, liquor and the like to increase its revenue.

Dr. Paramjit S Takhar, MD

URGENT CARE CLINIC

DR. TAKHAR'S FAMILY MEDICINE & URGENT CARE CLINIC

8191 Timberlake Way, Suite # 400, Sacramento, CA 95823
Phone: 916-688-8888 Fax: 916-688-8837

Clinic Hours: Monday to Friday 9:00 AM to 5:30 PM, Saturday 9:00 AM – 4:00 PM & Sunday closed

We speak your language: Panjabi, Hindi, Urdu, Farsi, Arabic and Spanish

Goodie Takhar, PhD

Forest Day

Forests can protect against the effects of climate change

International Forest Day is celebrated on March 21, since 1971 when the Food and Agriculture Organization (FAO) decided to recognize the importance of forests for humans, animals and birds. Forests are a precious gift of nature. They are the natural asset of any country on the basis of which a good economy can be built. Forests are also called green gold because they cater to almost every human need. Forests absorb carbon dioxide from the air to make their own food through photosynthesis and produce oxygen for humans and other living things to breathe. They meet the nutritional needs of the human and animal population while providing habitat for wildlife. On Forest Day governments and society are made aware of the importance of forests. In the honor of the upcoming Forest Day, it makes it important to look at the global landscape and analyze how government policies are impacting current and future generations. The city of Miami in the United States of America is in the midst of a controversy over its decision to cut down palm trees to replace them with shade trees. Under The Miami Beach Urban Forestry Master Plan(2020), Miami city administration has unanimously decided to cut down 25 per cent of the city's palm trees by 2050 and replace them with dense shade trees such as Oak, Ash, Elm, and Sycamore. Currently about 55 per cent of the city's trees are palm trees. The swaying palm trees add to the beauty of the city and are an integral part of the landscape. The city administration also uses photos of Palm trees for tourism advertisements adding to the charm of Miami. Despite all this, the city administration has decided to cut down the palm trees to protect Miami from the ill effects of rising temperature. As compared to Palm trees, densely shaded trees such as oak, ash, elm, and sycamore will help more prevent sea level rise, reduce city temperature rise, improve air quality, and absorb more carbon and rainwater.

For Miami, natural disasters that come with climate change are their reality and no longer a problem to be faced in the future. The city is annually facing some kind of natural disaster. The sea level in the coastal parts of the city has risen by 5 inches since 1993. According to some scientists, the sea level could rise another 6 inches. According to a 2018 study by the Union of Concerned Scientists, if sea levels continue to rise at the current rate, 12,000 homes in Miami Beach will be severely flooded in the next 30 years, causing 6.4 billion in financial losses. Three years of study in cities of Baltimore, Richmond, Washington and some others by NOAA recorded that areas covered in concrete with few trees could be 17 degrees Fahrenheit warmer than shaded areas. The same study of NOAA, West Palm Beach near downtown was recorded at 122 degrees

Fahrenheit in August 2020, while Grassy Waters Preserve near the wetland was only 92 degrees Fahrenheit, 30 degrees Fahrenheit lower due to trees and dense vegetation.

One of the reasons for cutting down palm trees and planting Oak, Ash, Elm, and Sycamore trees is that a live oak tree with a canopy of 100 feet can absorb and store 92 pounds of carbon dioxide a year, while a large palm tree with 15 to 20 fronds can absorb only one pound carbon dioxide in an year. To protect the city of Miami and its inhabitants from the effects of rising temperature and to reduce carbon emissions, the administration has decided to change the species of trees. The Miami City Plan also provides guidance for different types of trees to have different carbon absorption capacity. Therefore, we need to pay attention to the

existence of trees, their species and forest cover and their maintenance.

According to a 2020 report by the Food and Agricultural Organization(FAO) of the United Nations, forests cover an area of 4.06 billion hectares, 31 per cent of the total area. The distribution of forests is not the same internationally. Some countries have more forest cover and some have less area. About 54 per cent of the total forest area is in the five countries - the Russian Federation (20.19 per cent), Brazil (12.2 per cent), Canada (8.5 per cent), the United States of America (7.6 per cent), and China (5.4 per cent) and 16 per cent in Australia, the Democratic Republic of the Congo, Indonesia, Peru, and India. On the other hand, 11 countries, such as Niger, Algeria, Bahrain, Iceland and others have less than one per cent forest cover. Greenland, Qatar, Nauru, and San Marino have no forests at all.

Forests are called the lungs of the earth. These natural plants produce an infinite amount of oxygen. Forests use the carbon dioxide which we produce through various processes to make our own food. Forests also contribute to the prevention of global warming by absorbing excess carbon dioxide from the atmosphere. Forests absorb excess rainwater through their roots, increasing groundwater levels as well as protecting them from flooding. Their roots prevent the soil from eroding. Different types of trees provide shelter to

animals and birds and also increase biodiversity, but nowadays man has become very selfish. Humans are indiscriminately cutting down forests for their own narrow interests. According to a 2020 report by the Food and Agriculture Organization (FAO) of the United Nations, 178 million hectares have been deforested in the last three decades. During the period 2015-2020, deforestation was done from 10 million hectares per annum which is only 2 million hectares less than 12 million hectares per year during 2010-2015. According to the report, Brazil, the Democratic Republic of the Congo, Indonesia, Angola, Paraguay, Cambodia, Bolivia and other countries have witnessed the highest deforestation in the last ten years.

Growing populations are generally considered to be the main

cause of deforestation because everyone needs food and shelter. Statistics show that deforestation in the recent decades has not been done to meet the basic needs of the people, such as food and shelter, but to expand commercial agriculture on a large scale. Commercial agriculture mainly includes animal husbandry, soybean, and palm cultivation. The need for commercial agriculture stems from the altered food choices of rich countries. Most of the food is being cut down in South America, Africa, and Southeast Asia, but it is being used by high-income European and North American countries. Livestock, palm, and soybean cultivation are responsible for 60 per cent deforestation and are also having a detrimental effect on the environment.

Deforestation provides habitats and pastures for animals to be eaten as food. This process significantly increases the amount of two gases in the atmosphere, carbon dioxide (by animal's respiration) and methane (by animal's digestion). Both of these gases are important gases that raise temperature. Methane gas is capable of heating the atmosphere 25 times more than carbon dioxide. One animal emits 220 pounds of methane gas each year. A study by Davis UC revealed that animals are responsible for producing 14.5 per cent of the total greenhouse gases. Old and dense canopy trees in forests can absorb more carbon dioxide than pastures and fodder crops. More than 75

per cent of soybeans are grown for animal feed.

The food industry associated with commercial agriculture is likely to have a severe im-

impact on the environment in the near future. Big companies and banks are now investing heavily in this industry. For them, it remains an important source of profit. J.P. Morgan Chase Bank has invested \$450 million in Brazilian meat packaging companies since 2016. In addition, Rabobank, Morgan Stanley, Barclays, Goldman Sachs and others are investing heavily in commercial agriculture, which is directly and indirectly linked to deforestation and high carbon dioxide production. With the rapid deforestation, temperatures are already rising rapidly. According to a NOAA report dated January 14, 2021, the average temperature of the earth is 1 degree Celsius higher than at the time of the Industrial Revolution. An international team of scientists has revealed in a new study, released on March 10, 2021, that a half-degree Celsius rise in temperature could significantly increase the number of wildfires and the depth of their fire which will further reduce the forest area. The forest fires and the declining area under them will further increase the temperature.

The existence of forests is very important for human and animal life, but humans are endangering themselves by cutting them down for their own petty interests. Although the Food and Agriculture Organization (FAO) decided in 1971 to observe The World Forest Day to save forests, large-scale deforestation is still taking place. With the declining area of forests, humans are getting closer to the wild animals and also taking germs of various diseases from them. Humans have to increase the area under forests to protect themselves from all kinds of environmental degradation. In order to control the rise in temperature, local trees should be given preference over beautiful trees like the city of Miami. Brazil, a country in South America, needs guidance from countries in Africa. African countries have launched a campaign to plant 1 billion trees in a 5,000-mile-long and 9-mile-wide area from Senegal on the west coast of the African continent to Djibouti on the east coast in a bid to tackle the climate crisis. According to the Paris Climate Agreement, unnecessary changes in food should be prevented to prevent temperature from rising above 1.5 degrees Celsius so that indiscriminate deforestation in the name of commercial farming must not be allowed. Heavy investment by large companies and banks in commercial agriculture should be stopped in order to save forests and prevent natural disasters due to rising temperature.

Dr. Gurinder Kaur

Professor, Department of Geography,
Punjabi University, Patiala.
001-408-493-9776

ਜੰਗਲ ਦਿਵਸ (21 ਮਾਰਚ 2021) ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੰਗਲ ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ

Dr. Gurinder Kaur
Professor, Department of Geography,
Punjab University, Patiala.
001-408-493-9776

ਜੰਗਲ, ਦਰਖਤ, ਫੁੱਲ, ਪੌਦੇ, ਝਾੜੀਆਂ ਆਦਿ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਕ ਅਨਮੋਲ ਦਾਤ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਧਨ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇਕ ਚੰਗੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਉਸਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਸੋਨਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੰਗਲ ਹਵਾ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਰਬਨਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਜ਼ਬ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਸੰਸਲੇਸ਼ਣ ਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਗੈਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਭੋਜਨ ਸੰਬੰਧੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫੂਡ ਐਂਡ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਆਰਗਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ 1971 ਤੋਂ 21 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਜੰਗਲ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। 1971 ਤੋਂ ਹੀ ਹਰ ਸਾਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 21 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੂਚੇਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ 6.4 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨੋਆ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਲਟੀਮੋਰ, ਰਿਚਮੰਡ, ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਕਰੀਟ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਜਿੱਥੇ ਘੱਟ ਦਰਖਤ ਹਨ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਛਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ 17 ਡਿਗਰੀ ਫਾਰਨਹੀਟ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨੋਆ ਦੇ ਇਸੇ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵੈਸਟਪਾਮ ਬੀਚ ਦੇ ਡਾਊਨਟਾਊਨ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਅਗਸਤ 2020 ਵਿੱਚ 122 ਡਿਗਰੀ ਫਾਰਨਹੀਟ ਆਂਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਗਰੇਸੀ ਵਾਟਰਜ਼ ਪ੍ਰਜ਼ਰਵ ਦੇ ਵੈੱਟਲੈਂਡ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਸਿਰਫ 92 ਡਿਗਰੀ ਫਾਰਨਹੀਟ ਸੀ ਜੋ ਦਰਖਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਘਣੀ ਬਨਸਪਤੀ ਕਾਰਨ 30 ਡਿਗਰੀ ਫਾਰਨਹੀਟ ਘੱਟ ਸੀ।

ਪਾਮ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਕੇ ਓਕ, ਐਸ਼, ਐਲਮ, ਅਤੇ ਸਾਈਕੋਮੇਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਓਕ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਦਰਖਤ ਜਿਸ ਦੀ ਛੱਤਰੀ 100 ਫੁੱਟ ਹੋਵੇ ਉਹ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 92 ਪੌਂਡ ਜਦੋਂਕਿ ਪਾਮ ਦਾ 15 ਤੋਂ 20 ਪੌਂਡਿਆਂ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਦਰਖਤ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਪੌਂਡ ਕਾਰਬਨਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਹੀ ਜਜ਼ਬ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਆਮੀ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਕਾਰਬਨ ਨਿਕਾਸੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਦਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮਿਆਮੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸੋਧ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਕਾਰਬਨ ਜਜ਼ਬ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਵੀ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਰਕਬੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਯੂਨਾਈਟਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਫੂਡ ਐਂਡ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਆਰਗਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀ 2020 ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਤੀ ਦੇ 4.06 ਬਿਲੀਅਨ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬੇ ਉੱਤੇ ਜੰਗਲ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਕੁੱਲ ਖੇਤਰ ਦਾ 31 ਫੀਸਦ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਸਾਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਂ ਬੱਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਰਕਬਾ ਹੈ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲਗਭਗ 54 ਫੀਸਦ ਜੰਗਲ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਦੇਸ਼ਾਂ ਰਸ਼ੀਅਨ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (20.19 ਫੀਸਦ), ਬਰਾਜ਼ੀਲ (12.2 ਫੀਸਦ), ਕੈਨੇਡਾ (8.5 ਫੀਸਦ), ਅਮਰੀਕਾ (7.6 ਫੀਸਦ), ਅਤੇ ਚੀਨ (5.4 ਫੀਸਦ) ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ 16 ਫੀਸਦ ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਿਪਬਲਿਕ ਆਫ ਕਾਂਗੋ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਪੇਰੂ, ਅਤੇ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਨਾਈਜਰ, ਅਲਜੀਰੀਆ, ਬਹਿਰੀਨ, ਆਈਸਲੈਂਡ ਆਦਿ ਵਰਗੇ 11 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਕਬੇ ਉੱਤੇ ਜੰਗਲ ਹਨ। ਗਰੀਨਲੈਂਡ, ਕਤਰ, ਨਾਇਰੋ ਅਤੇ ਸਾਨ ਮੈਰੀਨੋ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਫੋਫੜੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਇਹ ਕਾਰਖਾਨੇ ਅਸੀਮ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੰਗਲ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਕਾਰਬਨਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚਲੀ ਵਾਧੂ ਕਾਰਬਨਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਨੂੰ ਸੋਖ ਕੇ ਜੰਗਲ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵੀ ਭਰਪੂਰ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੰਗਲ ਮੀਂਹ ਦਾ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਜ਼ਬ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਖੁਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਖਤ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਬਸੇਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਜੀਵ-ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੋਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਕਟਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯੂਨਾਈਟਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਫੂਡ ਐਂਡ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਆਰਗਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀ 2020 ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ 178 ਮਿਲੀਅਨ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬੇ ਉੱਤੇ ਜੰਗਲ ਕੱਟੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। 2015-2020 ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਸਾਲ 10 ਮਿਲੀਅਨ ਹੈਕਟੇਅਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ 2010-2015 ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਦੇ ਖੇਤਰ 12 ਮਿਲੀਅਨ ਹੈਕਟੇਅਰ ਪ੍ਰਤਿ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 2 ਮਿਲੀਅਨ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਬਰਾਜ਼ੀਲ, ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਿਪਬਲਿਕ ਆਫ ਕਾਂਗੋ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਅੰਗੋਲਾ, ਪੈਰਾਗੁਏ, ਕੰਮਬੋਡੀਆ, ਬੋਲੀਵੀਆ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਜਨਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦੀ ਕਟਾਈ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ਮਰ੍ਹਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਮਕਾਨ ਵਰਗੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਣ, ਸੋਇਆਬੀਨ ਅਤੇ ਪਾਮ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਦੀ ਲੋੜ ਅਮੀਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਚੋਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜੰਗਲ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਅਫ਼ਰੀਕਾ, ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਉੱਚ ਆਮਦਨੀ ਵਾਲੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਣ, ਪਾਮ, ਅਤੇ ਸੋਇਆਬੀਨ ਦੀ ਖੇਤੀ 60 ਫੀਸਦ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੰਗਲ ਕੱਟਕੇ ਭੋਜਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚਾਰਗਾਹਾਂ ਆਦਿ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚੋਂ ਗੈਸਾਂ ਕਾਰਬਨਡਾਇਆਕਸਾਈਡ (ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨਾਲ) ਅਤੇ ਮਿਥੇਨ (ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਭੋਜਨ ਪਾਚਣ ਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਨਿਕਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ) ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੈਸਾਂ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਹਿਮ ਗੈਸਾਂ ਹਨ। ਮਿਥੇਨ ਗੈਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਸ਼ੂ ਹਰ ਸਾਲ 220 ਪੌਂਡ ਮਿਥੇਨ ਗੈਸ ਛੱਡਦਾ ਹੈ। ਡੇਵਿਸ ਯੂ.ਸੀ. ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਘਰੇਲੂ ਜਾਨਵਰ ਕੁੱਲ ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਦਾ 14.5 ਫੀਸਦ ਹਿੱਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚਲੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਸੰਘਣੀ ਛੱਤਰੀ ਵਾਲੇ ਦਰਖਤ ਚਾਰਗਾਹਾਂ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਬਨਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਜਜ਼ਬ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। 75 ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੋਇਆਬੀਨ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਖਵਾਉਣ ਲਈ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਖੁਰਾਕ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਪੈਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸਾ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਸਰੋਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ.ਪੀ. ਮੌਰਗਨ ਚੇਜ਼ ਬੈਂਕ ਨੇ 2016 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ 450 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀਆਂ ਮੀਟ ਪੈਕ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੋਬੋ ਬੈਂਕ, ਮੌਰਗਨ ਸਟੈਨਲੇਅ, ਬਾਰਕਲੇ, ਗੋਲਡਮੈਨ ਸਾਚਸ ਆਦਿ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਰਬਨਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ।

ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਕਟਾਈ ਨਾਲ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੋਆ ਦੀ 14 ਜਨਵਰੀ, 2021 ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਤੀ ਦਾ ਔਸਤ ਤਾਪਮਾਨ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲੋਂ 1 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਵਧ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਖੋਜ, ਜਿਹੜੀ 10 ਮਾਰਚ, 2021 ਨੂੰ ਰੀਲੀਜ਼ ਹੋਈ, ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਧਾ ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਜੰਗਲੀ ਅੱਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਰਕਬਾ ਹੋਰ ਘਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਲੇ ਘਟਦੇ ਰਕਬੇ ਨਾਲ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੈ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਭਾਰੀ ਖਤਰੇ ਸਹੇਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਫੂਡ ਐਂਡ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਆਰਗਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੇ 1971 ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਜੰਗਲ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਕਟਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਘਟਦੇ ਰਕਬੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਕੀਟਾਣੂ ਵੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਗਾੜਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ ਬੱਲੇ ਰਕਬੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਵਾਧੇ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸੁਹਣੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਸਥਾਨਕ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਆਮੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਂਗ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਨੂੰ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਕ ਲਹਿਰ ਤਹਿਤ ਮੌਸਮੀ ਸੰਕਟ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕਿਨਾਰੇ ਉੱਤੇ ਸਥਿਤ ਸੈਨੀਗਲ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰਬੀ ਕਿਨਾਰੇ ਉੱਤੇ ਜ਼ਬੂਟੀ ਦੇਸ਼ ਤੱਕ 5000 ਮੀਲ ਲੰਬੇ ਅਤੇ 9 ਮੀਲ ਚੌੜੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 1 ਬਿਲੀਅਨ ਦਰਖਤ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਠੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੈਰਿਸ ਮੌਸਮੀ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ 1.5 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਖਾਧ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੇ ਬੋਲੋੜੇ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਕਟਾਈ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੇ ਭਾਰੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂਕਿ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ : ਖੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਲਾ, ਕਰਦੇ ਸੀ ਮੇਲਾ ਮੇਲਾ

ਸਲਾਨਾ ਬਜਟ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਝਲਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਭੁਲੇਖਾ-ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਜਟ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚ ਸੰਬੰਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ, ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਕਾਰਨ, ਅਹਿਮ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਤਲੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੀ ਜਾਣ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਮ ਲੋਕ ਬਜਟ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵਾਰ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੂਰ ਪਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਣ। ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਬਜਟ ਸੰਬੰਧੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਸਿਖਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਦ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦੇ ਸਾਲ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਕਿ ਚੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਠੋਕਣ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਨਵੇਂ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਮੇਲੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੇਲਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ੋਬ (ਪੱਲੇ) ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਹੋਣ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਮੇਲੇ ਉੱਪਰ ਜਾਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ, ਜੁੱਤੀਆਂ ਆਦਿ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਮਨਪਸੰਦ ਵਸਤਾਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਖਰੀਦ ਸਕਣ। ਜੇਕਰ ਜ਼ੋਬ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਪੈ-ਸਿਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਮੇਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੁਲੀਆ ਹੀ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 2017 ਦੀਆਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋਆਂ ਅਤੇ ਚੋਣ ਜਲਸਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਝੜੀਆਂ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਮੇਲਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਜਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਮੇਲਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਿਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਸਥਾਗਤ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਬਾਨੀ ਦਾਅਵਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਲਈ। ਇਸ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਘਰ ਘਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ 8 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਉੱਪਰ ਲਕੀਰ ਫੇਰਨ ਲਈ 1712 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ 48989 ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ, ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ; ਬੁਢਾਪਾ, ਵਿਧਵਾ, ਅੰਗਹੀਣ ਅਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਪੈਨਸ਼ਨ 750 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 1500 ਰੁਪਏ ਕਰਨ, ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ 21000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 51000 ਰੁਪਏ ਕਰਨ, ਛੇਵੇਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਅਤੇ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਦੋ ਨਵੇਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਣ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਣ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀ-ਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ 90 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ 19641 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਸਭ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ਲਈ 11000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ 200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੀਮਾਂਤ, ਛੋਟੇ, ਅਰਧ-ਦਰਮਿਆਨੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਿਰ ਇੰਨਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਤਾਂ ਕਿੱਥੋਂ ਮੋੜਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਦੋ-ਡੰਗਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਚੁਲ੍ਹਾ ਬਲਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਵਰਗ ਵਿਚੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ-ਕਿਸਾਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੀਮਾਂਤ-ਕਿਸਾਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿ ਏਕੜ ਭਾਰ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਰ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਖੋਜ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਚਰਚਾ 2017 ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੋਜ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਡੇਢ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਿਰ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਨੁਮਾਨ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਕਰਜ਼ੇ ਉੱਪਰ ਲਕੀਰ ਫੇਰਨ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟਦੇ ਹੋਏ ਸਿਰਫ਼ ਸੀਮਾਂਤ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਨਾ-ਮਾਤਰ ਕਰਜ਼ਾ (5000 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਘੱਟ) ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਚੈੱਕ ਕਰਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ 2022 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਮੁੜ ਤੋਂ 1.13 ਲੱਖ ਸੀਮਾਂਤ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ 1186 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਾਰੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਕਾਰੀਆਂ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ 526 ਕਰੋੜ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਿਛਲਾ ਤਜਰਬਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੰਡੇ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘੁੰਡੀਆਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਨੂੰ ਆਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਇਕੱਠਾ ਵਿਚ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਕੇ ਜਲੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੁਆਰਾ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ, ਘਰ ਘਰ ਜਾਕੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ 2000-2016 ਦ ਰ ਮਿ ਅ ਾ ਨ 16606 ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 40 ਫ਼ੀਸਦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ 76 ਫ਼ੀਸਦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀਮਾਂਤ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨੀਤੀਆਂ ਕਿਸਾਨ-ਵਿਰੋਧੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਵਧ ਰਹੇ ਕਰਜ਼ੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਸਰ ਰਹੀ ਘੋਰ ਗ਼ਰੀਬੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਚਾਈ ਲਈ ਬਿਜਲੀ/ਪਾਣੀ ਮੁਫ਼ਤ (ਸਬਸਿਡੀ) ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ/ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਜਗਤ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਸ਼ੀਰ ਵਰਗਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਬਸਿਡੀ ਸੰਬੰਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ਲਈ 11000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਲਈ 7180 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ 1928 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਰਕਮ ਹੋਰ ਗ਼ਰੀਬ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਸਰਸਰੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਦੀ ਰਕਮ ਵੱਡੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਨਿੱਜੀ ਬਿਜਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਨਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਦਾਇਗੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ? ਕਿਸਾਨਾਂ ਉੱਪਰ 17 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 45 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਲਾਏ ਲੁਪਤ ਕਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਕਦੇ ਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ?

ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਸਫ਼ਰ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਬਜਟ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਸੁਆਗਤਯੋਗ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਵਲ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਸ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਨਿੱਜੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਹ ਸਹੂਲਤ ਨਿੱਜੀ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ? ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਰੂਟਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਬੱਸਾਂ ਉੱਪਰ ਕਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ!

ਬਜਟ ਵਿਚ ਬੁਢਾਪਾ, ਵਿਧਵਾ, ਅੰਗਹੀਣ ਅਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ 750 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 1500 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦੇਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਦਾ

ਰਹੇ ਹਨ, ਦਾ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਐੱਮ.ਐੱਲ.ਏ. ਅਤੇ ਐੱਮ.ਪੀ. ਰਾਜਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਵੀ 1500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਲੈਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਠੋਕਰਾ ਖਾਂਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 48989 ਆਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੇ ਕਈ ਪੱਖ ਹਨ। 2017 ਵਿਚ ਤਾਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਘਰ ਘਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ 4 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਘਰ ਘਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ? ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਡਾ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਧਰਮਪਾਲ, ਡਾ. ਰਸਮੀ, ਡਾ. ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਡਾ. ਸੁਖਵੀਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਡਾ. ਜਿਯੋਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਟਿਆਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾ-ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਵਾਸ ਸੰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਐਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਹੂੰਝੇ, ਬੌਧਿਕ ਹੂੰਝੇ ਅਤੇ ਜਨਸੰਖਿਅਕ ਲਾਹੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਹਿਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਸਹਿਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਗ਼ਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਨੂੰ 21000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 51000 ਰੁਪਏ ਕਰਨਾ ਸੁਆਗਤਯੋਗ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਆਮ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਦਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੱਧਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਣ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਸੋਚਣ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਦੇ ਕਰਨਗੇ? ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਛੇਵੇਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ 9000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪਤਾਅਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਸਕੇਲ ਅਤੇ ਬਕਾਏ ਕਦੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਕਪੂਰਥਲਾ ਅਤੇ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਦੋ ਨਵੇਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸੁਆਗਤਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਸਟਾਫ਼ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਘਾਟ ਕਦੇ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਨਵੇਂ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕਰੀਬ 25 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਗੈਸਟ ਫ਼ੈਕਲਟੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੀ ਬੁੱਤਾ ਧੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਸਟ ਫ਼ੈਕਲਟੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਨੌਕਰੀਸ਼ੁਦਾ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇਣ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕ ਸਿਰਮੌਰ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਲਵਾ, ਤੋਂ ਆਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਉੱਪਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਅਤੇ ਗ਼ਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਿਰਮੌਰ ਸੰਸਥਾ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਵੀ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਗ਼ਰਾਣਟ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਮੀ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਇੱਥੇ ਲਿਆ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਧਰਨੇ ਦੇਣੇ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਤਨਖਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਖੋਜ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਬਜਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਲਈ 90 ਕਰੋੜ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ 3-4 ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਆਰਜੀ ਰਾਹਤ

ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੱਕਾ ਹੱਲ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ 200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਠੋਸ ਹੱਲ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਨਸੀਹਤਾਂ/ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਮੰਨਵਾਏ ਤਾਂ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਧਰਤੀ, ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਣ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਉੱਪਰ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਗੁਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਪੱਖ ਬਹੁ ਹੀ ਅਹਿਮ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ 2016-17 ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ ਉੱਪਰ ਖਰਚ 48270 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਜੋ 2019-20 ਦੌਰਾਨ 24896.10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਖਰਚ ਪ੍ਰਤਿ ਵਿਅਕਤੀ 6980 ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਹਰਿਆਣੇ ਦਾ ਇਹ ਅੰਕੜਾ 13233 ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਕੜਾ ਵੀ 8962 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਬਜਟ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ ਉੱਪਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਖਰਚ ਹੋਰ ਵੀ ਘਟਾਕੇ ਸਿਰਫ਼ 19641 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਕੈਗ ਦੀ ਇਕ ਰਿ-ਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 2019-20 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ 1.93 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ 2024-25 ਵਿਚ 3.93 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਨਵੇਂ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ 73 ਫ਼ੀਸਦ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਜ ਹੀ ਮੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ/ਜਾਂਦੀ ਵਿਤਕਰੇਬਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਪਹਾੜੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਬਸਿਡੀਆਂ, ਖਾਤਕੂਵਾਦ ਦੌਰ ਦੇ ਲਾਅ ਅਤੇ ਆਰਡਰ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਸੂਬਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਨਾਜ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਪਾਕੇ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਵਧਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸੰਘੀ ਵਾਂਞੇ ਦੀ ਸੰਘੀ ਘੁੱਟਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਜੀ.ਐੱਸ.ਟੀ. ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਜੀ.ਐੱਸ.ਟੀ. ਵਿਚੋਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਅਰਥਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 32 ਤੋਂ 42 ਫ਼ੀਸਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਕਰਾਂ ਉੱਪਰ ਲਾਏ ਸਰਚਾਰਜਾਂ/ਸੈੱਸਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਇਸ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਹੜੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਰਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਦਾ 19.9 ਫ਼ੀਸਦ ਬਣਦੇ ਹਨ। 42 ਫ਼ੀਸਦ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਫ਼ੀਸਦ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਲਈ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 32 ਤੋਂ 32.84 ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘੀ ਵਾਂਞੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਬਿਆਂ, ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ/ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਕਰ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੁਆਰਾ ਦਬਾਅ ਵਧਾਉਣ ਤਾਂ ਕਿ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਆਪਣਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਣ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਆਪਣੇ ਬਜਟ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆ ਸਕਣਗੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਰੇਤਾ-ਬਜਰੀ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਦੇ ਵਪਾਰ ਲਈ ਸਟੇਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ।

ਡਾ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ
ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ, ਅਰਥ-ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ,
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
91-99156-82196

Economic Growth Rate, Farmers and Labourers

According to the financial data released by the National Statistical Office on February 26, 2021, there has been a slight improvement (0.4 per cent) in the economic growth rate. This marks the end of the technical recession that had been going on for the two quarters before this quarter. During the first quarter of fiscal year 2020-21 (April-June), the economic growth rate was reported to be (-)23.9 per cent, which is now 24.4 per cent as per the revised estimates. During the second quarter of this year (July-September), the economic growth rate was (-)7.5 per cent. The data released by the National Statistical Office shows that the 0.4 per cent economic growth rate in the third quarter of FY 2020-21 has offset the technical recession that emerged in the first two quarters. However, the situation is still dire in this financial year.

Economic growth rate is projected to slow to (-)8 per cent during FY2020-21. During the three quarters of this financial year, the agricultural sector of the economy has made a tremendous contribution. The economic growth rate of the agricultural sector has been recorded at 3, 3.4 and 3.9 per cent respectively. While manufacturing and construction in the industrial sector returned to positive growth during the third quarter, the positive growth in this sector was also in the case of large units, while the position of smaller units remained depressing. In the services sector finance, real estate, professional services, electricity, gas, and water supply have returned to positive growth whereas trade, hotels, transportation, and communications which could provide more employment remained in a state of crisis. There has been a slight increase in household spending during the festive season, but the Covid-19 pandemic has left households strained in terms of employment and incomes due to lack of government support. At present, the growing number of victims of this pandemic seems to be leading to economic despair and adversely affect economic growth rate.

Economic growth figures are loud enough to make you think seriously. Even at such times, the rulers, without leaving any stone unturned to give false consolations to the common man, deliberately use the services of pro-government and pro-corporate economists to weave a web of statistics in which the common man is confused. Claims to fill their stomachs were easy to refute. Despite the fact that these economists are well aware of the reality, they have been fabricating data and conducting conclusion oriented studies in the hope of getting some petty meaningless favours for themselves. They are seen openly propagating these conclusion oriented studies beyond their normal capacity.

Sometimes the concepts of economic growth and economic development are used interchangeably by some people, which is not fair.

Economic growth rate represents an increase or contraction in GDP, while economic development reflects the living standards of the people. The main determinants of economic development are the level of literacy and education of the people, the level and standard of health services including the number of doctors and other paramedical staff per 1000 persons and the standard of services rendered by them, the availability of housing and their readiness, various aspects of the environment and the average age of the people.

A positive or negative economic growth rate in a country is said to indicate the economic progress of that country. Positive economic growth can be significant, but far more important knows how and for what it is doing. If the economic growth rate of a country is higher than the population growth rate of that country, then it can be considered good only if it reduces the eco-

nomics. With regard to these laws, the Central Government is claiming and propagating that these laws will double the income of farmers and increase the welfare of consumers. From the ongoing dialogue in this regard, it is clear that these laws will be against the interests of farmers, farm labourers, rural artisans and consumers and will also pose a threat to the food security of the country. Realizing these facts, the farmers' organizations had urged the Central Government not to enact these laws. After the enactment of these laws, the farmers' organizations have been constantly struggling for their repeal. This struggle was started by the farmers' organizations of Punjab and other farmers' organizations of the country joined the struggle. After the dialogue on these agricultural laws, other sections of the society joined in this struggle and in the present times it has become a mass struggle. Although at some times there

both these sectors. Already about 50 per cent of the country's population, which depends on agriculture for their livelihood, is being

given only about 16 per cent of the national income. Research studies conducted in Punjab and other parts of the country have revealed that almost all marginal and small farmers, farm labourers and rural artisans are born into poverty and debt, live their hard life in poverty and debt, leaving behind the mountain of debt and abject poverty, they either die a death of deprivation or when all hopes for their lives are dashed, they are on the verge of suicide. With the exception of the large farmers, the marginal, small, semi-medium and medium farmers and farm labourers are so indebted that they are not even in a position to pay interest on the loans. These sections also have to take loans to keep the stove burning for only two meals a day. The worst of these categories are the farm labourers and the rural artisans as they have no means of production other than selling their labour.

According to the 66th round of the National Sample Survey, 92.8 per cent of the country's workers were in informal employment during 2009-10. The percentage of informally employed workers has increased further in during the last 10 years as the axe is being sharpened on the public sector. Informal workers remain uncertain about whether they will be able to find employment for the coming day. It is very important to know a very sad fact regarding the general consumers that the NITI Ayog has suggested for reduction of food subsidies to reduce the fiscal deficit. If this is done then the already poor condition of ordinary consumers will get worse. Doing so would be neither in the interest of ordinary workers nor of the country.

To accelerate the country's economic growth, the government needs to formulate and implement policies that ensure a minimum level of income for the agriculturally dependent classes and the informally employed workers so that they can earn a living to meet their basic needs in a respectful manner. To do so, the corporate world-friendly economic development model must be replaced by the people-friendly and nature-friendly economic development model. In such a model, tax rates on the rich will have to be increased and tax collection will have to be ensured. It is important to establish and develop public sector undertakings and regularly monitor and regulate the private sector entities.

Dr. Gian Singh

Former Professor, Department of Economics,
Punjabi University, Patiala, Punjab.

+1 (424) 422-7025

nomics and other disparities amongst different sections of the people and improves the living standards of the common people. In this regard, it is also important to know that in doing so, the interests of future generations must be taken into account.

The performance of the agricultural, industrial, and services sectors of the country's economy during the first three quarters of the financial year (April-June, July-September, and October-December) shows that during this period the economic growth rate of agricultural sector is excellent. The ray of hope of the economy is only agriculture sector. The pandemic of Covid-19 has made it clear to the world that human beings can survive without cars, bungalows, planes, phones and the like, but the lifeline of humanity is only agriculture. Given this fact and the performance of various sectors of the economy during the first three quarters of the current financial year in the country, it is incumbent upon the rulers of the country to ensure that the agricultural sector and its hard-working farmers, farm labourers and rural artisans. Special attention should be paid to protect the interests of the agriculture sector. In fact, in 2020 the country's rulers went in the opposite direction and enacted three agricultural

were strained relations between the farmers and the farm labourers on certain issues, the farm labourers have joined the farmer struggle to the best of their ability keeping in view their larger interests.

Given the tremendous contribution made by the agricultural sector to the country's economic growth during the Covid-19 epidemic, it is the duty of the Central Government to provide all possible assistance to all sections dependent on the sector for their livelihood. But the Central Government is helping the corporate world to take over the agricultural sector through the three agricultural laws enacted during 2020 and its other policies. With the full implementation of these laws, corporate agriculture will come into being. Corporate agriculture is bound to displace agriculturally dependent farmers, farm labourers, rural artisans and other sections related to the sector. The serious consideration in this regard is where the workers of these sections will get new employment and social security after this displacement. The potential for new employment in the industrial and services sectors is negligible and will continue to decline in the years to come. The Covid-19 pandemic has exposed the social security claims of workers in

Saving Groundwater in Punjab

On March 4, 2021, on the fourth day of the budget session, concern was expressed over the declining groundwater level in Punjab. Recognizing the serious problem of declining groundwater level in Punjab, the Punjab Government has been asked to take immediate steps to address this problem by passing a unanimous resolution in the Vidhan Sabha. Announcing the formation of a high level committee of the House, the Speaker said that this committee would present its status report on the declining groundwater level in Punjab and its proposals on water recharge methods and resources. The committee will submit a report on its proposals within three months.

There are several reasons for the declining groundwater level in Punjab. One of the most important of these reasons is the use of groundwater for irrigation in agriculture. Dr. Gian Singh, Dr. Surender Singh and Harvinder Singh conducted a research study on the declining groundwater level in Punjab, which was published in their book, "Groundwater Development in Punjab". Falling groundwater levels are recorded in the development blocks in which irrigation water is being used far more than its available quantity for crop production. There is a strong correlation between crop-combination and groundwater balance. In Punjab, for example, wheat and paddy are sown in the declining groundwater development blocks. In Punjab, two crops of wheat and paddy account for more than three-fourths of

the total sown area. With the increase in irrigation resources in Punjab, the increase in the area under crops is also one of the reasons for the declining groundwater level. Punjab's statistics show that the development blocks in which the groundwater level has been steadily declining have a higher crop density than the average crop density of the state. The area under paddy planting is of special importance in relation to the declining groundwater level in Punjab. Irrigation requirement for high yielding varieties of paddy is much higher than that of maize, cotton and many other crops. One of the important reasons for this is the prevalence of pond-irrigation system for paddy crops. In Punjab, since 1973, there has been a rapid increase in paddy planting, especially in the traditionally non-paddy areas and in areas with very low rainfall. Almost all the development blocks in which more of the total sown area is allotted for paddy cultivation are development blocks in which there is a negative balance of groundwater. In view of the immense increase in wheat productivity and production as a result of the success of the 'New Agriculture Technology' in Punjab and the conse-

quent relief to the Union Government from the shackles of importing foodgrains, the Union Government in order to meet the needs of the Central Pool of Foodgrains, through relatively higher MSP of Paddy and its assured procurement by Central Government, the Central Government has imposed paddy crop on the farmers of Punjab. Some of the major problems arising in Punjab due to falling groundwater level can be easily observed. Irrigation was usually done by wells and canals in Punjab before the adoption of the 'New Agriculture Technology'. The adoption of this technique greatly increased the demand for irrigation which resulted in the use of tubewells as the main means of irrigation. The number of tubewells in Punjab during 1960-61 was only 7445 which at present shows a tremendous increase to around 15 lakh. The groundwater level is falling so fast that the submersible motors have to be installed due to the abandonment of the

monoblock motors and the bores of these motors have to be deepened time and time again. This means of irrigation is so expensive that it is beyond the reach of the marginal and small farmers, for which they either take loans or sell some of their already small holdings when the loan is not available. Due to the anti-farmer policies of the Union Government, the Punjab Government has been providing free supply of electricity for agricultural irrigation. As a result, the Punjab Government is facing increasing financial burden. Due to shortage of electricity for irrigation in Punjab, farmers have to run submersible motors on their own or rented tractors and generators, the cost of which is further increasing their debt.

In 1980, there was a shortage of drinking water in 3712 villages of Punjab. In 2007, the number had increased to 8515. At present the number is even higher and the chemical fertilizers, pesticides, herbicides, fungicides and other chemicals used for agricultural production from the bundle of 'New Agriculture Technology' poisons have dissolved in the groundwater, resulting in As a result, groundwater in most parts of Punjab is no longer directly available for

drinking. Life is not possible without water, so water is the elixir of life. Recognizing the importance of water for all life on earth, this year the United Nations has adopted the theme 'Valuing Water' to celebrate Water Day. The people of Punjab are still suffering due to the declining groundwater level and the problem of severe shortage of groundwater which will be an issue for the people of Punjab in the near future is not easy to predict.

The Union Government and the NITI Ayog have been giving a lot of advice to the Punjab Government and farmers of Punjab on crop diversification, but the Union Government itself has been doing the opposite through its agricultural policies. If the Union Government does not make its agricultural policies pro-farmer, plans growing or planting of crops in accordance with the agro-climatic conditions of different regions, then what to talk about planting of paddy in

Supreme Court of the country. Over time, the rivers have receded. In Punjab, only 27 per cent area is being irrigated with canal water and the re-

remaining 73 per cent area is dependent on tubewells. Justice should be done to Punjab regarding river waters. Therefore, 'The Riparian Principle' of division of river waters should be adopted. The government should invest heavily in canal irrigation to improve the canal irrigation system by constructing check dams on year-round rivers and rivers that run during the rainy season and to improve canal irrigation. Eliminate illegal encroachments on ponds in Punjab and ensure their annual cleaning. Drains should be cleaned and drilled at short distances to allow excess water to seep into the ground. In addition, rainwater harvesting should be done to prevent the groundwater level from falling and old and new wells should be used.

Regarding the efficient use of irrigation water, land reforms in favour of small and marginal farmers and landless farm labourers can be very beneficial as marginal and small farmers use water efficiently by making very small beds in their fields. Increase investment in research and development work for the development of new economical techniques/methods of irrigation and ensure that preferential subsidies are given to the small and marginal farmers for adopting these techniques and methods.

Apart from the above suggestions, there is a need to strictly curb the misuse of water in industries, cities and villages to curb the fastly declining groundwater level in Punjab. In this regard, people need to be made aware of the need to develop a restrained attitude towards water use so that they realize that even a single drop of wasted water is our unforgivable mistake because this is a matter of governmental/social responsibility as well as individual character and historical role. In order to make groundwater potable, it is necessary for the government to strictly control the use of chemicals/poisons for agricultural production as well as to provide necessary finance and other facilities for research and development works necessary for the development of natural agriculture. The discharge of chemicals, metals, toxic water in industries, cities and villages into rivers, streams, canals, drains, ponds and the like must be strictly stopped.

Dr. Gian Singh

Former Professor, Department of Economics,
Punjabi University, Patiala, Punjab.

+1 (424) 422-7025